

helyéhez köti: „És mert Pannonia dicsőségére ott született a boldog Márton főpap ... ezért a király ... a Szent-hegynek mondott helyen, a szent püspök telke mellett, az ő nevére monostort épített ... s a püspökségekhez hasonlatossá tette.”

Mi a Regula rendkívüli sikerének útja? Talán az, hogy rendkívüli kiegyensúlyozottság hatja át. Szent Benedek tudta, mi az emberi teljesítőképesség határa. Elve: „a bátrak tegyenek még többet, a gyöngék pedig ne bátortalanodjanak el.” A hatalmat, irányítást gyakorlókkal (apát, perjel) szemben nagyobb követelményeket támasztott, mint azokkal szemben, akik engedelmességgel tartoznak. Az apát atyaként állt a közösség élén, de még a legfiatalabb véleményét is meg kellett hallgatnia. Benedek különös figyelmességet ajánlott a gyengék, valamint az utazók és a szegények iránt; ez utóbbiakat befogadták, a betegeket ápolták, a fiatalokat tanították.

A Regula az étkezés, a fizikai munka kapcsán szintén kiegyensúlyozottságról tanúskodik. Az engedelmesség inkább a személyes ítélőképességen nyugodott, mintsem az egyéni akarat megtörésén. A magány és a közösségi élet, az engedelmesség és a belső szabadság között a Regula mindig meg tudta őrizni az egyensúlyt, a harmóniát. Az ókorban is napfényes derűjéről híres Itália szülötte, Szent Benedek a kiegyensúlyozott, derűs lelkületet kérte számon szerzeteseitől.

Két év múlva ünnepeljük a magyar iskola születésének jelképes ezredik évfordulóját. A leírtak bizonyítják, hogy a jeles évfordulón illik megemlékezni az 1000 évvel ezelőtti Pannonhalmáról, Szent Benedek munkásságáról. Jó lenne, ha minden magyar iskola könyvtárában fellelhető lenne Szent Benedek regulája is (Rendelési cím: Bencés Kiadó, Pannonhalma 9090).

Bencés Kiadó, Pannonhalma, 1992. 77. p.

DR. DOMONKOS JÁNOS
Fővárosi Iskola Szanatórium
Budapest

Híradás történelmi múltról, jelenünk sorskérdéseiről

HOPPÁL MIHÁLY: SÁMÁNOK

A népi kultúra összetetten és mindig funkcionálisan működik. Folyamatos megteremtésében – a korszerű néprajzi felfogás alapján – a személyiségeknek, a speciális tehetségű népi alkotóművészeknek jelentős szerepük van.

A sámánizmus Belső-Ázsia és Szibéria népeinek ősi hiedelemrendszere. Eurázsia északi és középső része a skandináviai Lappföldtől a Koreai-félszigetig húzódó hatalmas térség tekinthető e vallási jelenség klasszikus hazájának, de a három Amerikában és Dél-Ázsiában is léteznek ilyen jelenségek. Központi alakja a sámán, aki – jelképesen – közvetít az emberek és a szellemek vagy lelkek között. A sámánizmus kialakulása több tízezer évvel ezelőtre tehető, főként a korai sziklarajzok talányos jelenetei alapján. Természetesen jelentős különbségek vannak a tajgai halászok-vadászok vagy sztyeppék nomádjai, de még inkább a réntenyésztő északi nomádok életmódja és sámánizmusa között. A kereszténység felvétele előtt a magyarság ősi hite volt.

A sámán különleges képességei révén felhatalmazást nyer, hogy kidolgozott eljárásokkal befolyást gyakoroljon a természetfeletti világra. Erejét és tudását mindig valamilyen társadalmi szerepvállalás szolgálatába állítja: lehet nemzetség vezetője, szellemi vezére (az etnikai tudat őre), áldozópap (állatáldozás bemutatója), lélekvezető (a test és a lélek egyensúlyának helyreállítója) vagy a halott lélek kísérője, a jóslások ismerője: jós, gyógyító (javas), költő, énekmondó (a regös), a sámánizálás drámájának szertartási főszereplője.

A sámánság a nemzetségen belül öröklődött. Az újonnan beavatott a sámánostól kapta erejét. A beavatás után ő tartotta a kapcsolatot a rokonság élő és holt tagjai között. Jelképes kapocs volt. Így vált a kis közösség tényleges vezetőjévé, aki gyógyított, jósolt, varázsló-ráolvasó énekével és ináival védte a nemzetség tagjait. Szaktudományi kutatások hangsúlyozzák a sámán és a pap hivatásbeli hasonlóságát, hiszen a sámán egyik leggyakoribb tevékenysége a különféle áldozatok bemutatása volt. Leglátványosabb az állatáldozatok felajánlása az isteneknek. Ugyanakkor a sámánszertartás szinte színházi dráma.

A sámánok szertartásaikhoz különleges tárgyakat használtak, melyeknek szimbolikus jelentésük volt. Kellékek között a ruha volt az egyik legfontosabb, melynek alakja attól függött, milyen alakú volt a sámán segítő szellemállata. A sámánöltözet hordozhatott szarvas-, medve- és madárjelképeket. Különbözőt jelent fejdíszük formája is. Szakrális szerepének legfőbb eszköze a dob. Készítése a beavatás, a tanulási folyamat része, melyet ugyanúgy el kell sajátítani, mint a „révület” technikáját. A dob ütemes hangja segítséget nyújt az „utazásban”, az önkívület elérésében.

A sámánizmus napjainkban reneszánszát éli, és a legkülönbözőbb formákban bukkan föl. Egyrészt – a hosszú hallgatás és elhallgatás után – újjáéled ott, ahol eredetileg is a népi kultúra része volt, másrészt az etnikai tudat újjászületésének pillérévé válhat.

A sámánizmus a hiedelmek sokrétű rendszerére épül. Történetének, a sámánok lényeges ismérveinek bemutatására vállalkozik – nagy hozzáértéssel – a szerző. A nagyközönség számára készült, közérthető stílusú kötet külön értéke a szép kivitelű képanyaga, mely több évszázadnyi időt ölel át: a korai képi ábrázolásoktól, a 17–18. században alkotott jeles metszetektől kezdve, a 19. századi litográfiákon s rézkarcokon, valamint a 20. század eleji fotográfiákon át a közeli múltban exponált színes fényképfelvételekig. Szakszerű jegyzetapparátus, kötetzáró irodalomjegyzék, név-, és tárgymutatóval gazdagított részletei a további tájékozódás forrásává válhatnak. A történelem, a néprajz iránt érdeklődőkön kívül a múlt kuriózumai iránt vonzódóknak, a napi információk háttérét is fürkésző olvasóknak ismeretszerzés. Hasznos, az oktatásban is alkalmazható. A szép kivitelű kötet sokak érdeklődésére számíthat, növelve a patinás kiadó további elismertségét.

Helikon Kiadó, Budapest, 1994.

POMOGÁTS BÉLA: NEGYEDIK ESZTENDŐ

A könyv szerzője József Attila-díjas irodalomtörténész, az irodalomtudományok kandidátusa. A közelmúltban így írt önmagáról az egyik napilap hasábjain: „A piaristák tanítványa voltam, a forradalom után internált, majd rendőri felügyeletes, és csak 1965 őszén tudtam kutatói állásban elhelyezkedni.”

Pomogáts gondolatgazdag publicisztikai írásai mindig figyelmet keltenek. Most is művelődéstörténeti kincseket kínál mindazoknak, akik az elmúlt három-négy esztendő hazai politikai eseményeire, illetőleg a kisebbségi körülmények közé kényszerített magyarság sorskérdéseire kíváncsiak. Hatalmas műveltséganyag hőmpölyög olvasmányos stílusban: kiemelkedő információgazdagsággal, forrásanyagot szolgáltatva. Lapjain az olvasó megtudhatja, hogy ténylegesen most dőlhet el: Magyarország és a magyarság merre halad történetének újabb nagy fordulóján, a második évezred végén. Áttekinthető képet kapunk az újnak mondható korszak választási lehetőségeiről, amelyet a rendszerváltozás kínált. A számvetést a történelmi átalakulások negyedik évében, 1993-ban helyezi el: innen ered a kötet címe is.

Közetzáró, személyes jellegű írásában rávilágít, hogy mit keresett egy irodalomtörténész a politika peremvidékén. Ugyanis Magyarországon 1988 után „... jó néhány irodalomtörténész és történelemtudós is szerepet vállalt a magyar demokrácia új intézményeinek vezetői között. Nálunk nemcsak az íróknak kellett közéleti és nemzeti szerepet vállalniuk, hanem a szellemi hagyományokat gondozó tudományos élet képviselőinek is. Magyarországon az irodalomtörténet-

írás 'nemzeti tudomány', és az irodalomtudós sem töltheti életét mindig a nyugalmas könyvtári munkába elmerülve: a nemzeti élet folytonosságáért is felelősséget kell vállalnia."

A tanulmányokat a szerző az elmúlt két évben írott publicisztikai cikkeire építette, mely cikkek korábban napilapokban és irodalmi folyóiratokban láttak napvilágot. Az írások igen széles körű érdeklődésről, gazdag tematikáról tanúskodnak. Sok oldalról, sok metszetben a kisebbségi magyarság sorskérdéseit is tárgyalják.

A szerző gyakran utazik a szomszédos országok magyarlakta városaiba, településeire, és találkozik az ottani magyar politikai és szellemi élet műhelyeinek, szervezeteinek képviselőivel. Tapasztalatai alapján a magyar kisebbségek helyzete csupán Szlovéniában, Horvátországban és Kárpátalján tekinthető viszonylagosan megnyugtatónak. Fenyegető veszély a szomszédos országokban: a kisebbségellenes türelmetlenség, a nacionalizmus, az idegengyűlölet, következképp a magyarellenesség. A szerző olyan következtetésekre jut, hogy „a magyarság megtartásának és megerősítésének stratégiája most azon múlik, hogy a kisebbségi sorban élő magyaroknak sikerül-e polgárosodniok, fel tudják-e építeni önkormányzatukat: autonómiájukat, és helyre tudják-e állítani azt a nemzeti egységet, mely egyaránt kiterjed az anyaország, az utódállamok és a nyugati világ magyarságára. Legfontosabb, hogy itt Magyarországon erős és magabiztos ország épüljön fel, európai színvonalú gazdasági, politikai és kulturális intézményekkel, amelyek becstellet tudnak szerezni az országnak nemcsak a kisebbségi magyarok, hanem a szomszéd népek körében is.”

A kötet írásai kitűnő, mélyenszántó, alapos tanulmányok. Minden nagyobb könyvtárban, de az iskolákban is ott van a helye.

Balassi Kiadó, 1994.

DR. FELEKY GÁBORNÉ
Kodály Téri Általános Iskola
Szeged

A személyiségfejlesztés kézikönyve

Két pszichológus, *Bagdy Emőke* és *Telkes József Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában* című könyve, illetve annak harmadik kiadása az, amelynek örülhettünk a közelmúltban. A fülszöveg ajánlása szerint az elméletet és a gyakorlatot kitűnő összhangba hozzák az írók a relaxációs tréning gyakorlásában, és bőségesen szolgálnak igen jól kidolgozott készség-, képesség- és személyiségfejlesztő gyakorlatokkal, az életből vett problémákat tárgyalják nagy segítő-készséggel és emberséggel.

Az iskolai munka belső megújításának pszichológiai eszközeit tárják elének úgy, hogy az iskoláról mint mentálhigiénés intézményről beszélnek, vagyis olyan helyről, ahol az optimális intellektuális és érzelmi fejlődést, testi-lelki és szociális kibontakoztatást kell lehetővé tenni. A hagyományos pedagógiai megközelítés a gyermekkori viselkedési problémákat az „autószerelő” stratégiájával kívánja megoldani, a humanisztikus pszichológus pedig ezzel szemben a fejlődés zavaraiént felfogott problémákról feltételezi, hogy maguktól elmúlnak, ha olyan körülményeket sikerül teremteni a gyermek számára, amelyben a tünetek fölöslegessé válnak.

A *lélektani csoportmunka alapjai* című fejezet a csoportdinamikai történések megfogalmazásával, az iskolában alkalmazható lélektani csoportmódszerekkel kézzelfogható segítséget nyújt számomra mint napközis nevelőtanár számára, de a tanítók, osztályfőnökök és szaktanárok legáltalább annyit meríthetnek belőle.